

Economische doelstellingen

Als het nieuwe kabinet zich over het economische beleid buigt, is zij het over de doelstellingen snel eens: bevordering van participatie, innovatie en duurzaamheid. Het kiezen van de instrumenten levert meer problemen op, met name vanwege veranderingen in het bedrijfsleven. Grote ondernemingen ontwikkelen in mindere mate zelf nieuwe produkten. Onder het motto 'terug naar de kernactiviteiten' besteden zij zoveel mogelijk uit, waardoor zij steeds kapitaalintensiever en arbeidsextensiever worden. Wie deze lijn doortrekt, ziet dat zich een driedeling aftekent:

- Er zijn kleine bedrijven die technologie ontwikkelen en nieuwe produkten op de markt brengen. Sommige van deze produkten blijken zo succesvol dat zij voor een hoge prijs aan grote bedrijven worden verkocht. De 'high tech' pioniersbedrijven clusteren zich in toenemende mate in regionale netwerken en mijden daarbij de contacten met universiteiten en andere kennisinstellingen niet. Kenmerkend is voorts dat zij niet alleen kleinschalig zijn, maar doorgaans ook met persoonlijk risicodragend vermogen worden gefinancierd. Deze bedrijven, met een sfeer van Willy Wortel, zijn onze meest primaire kennisexploitanten.
- Daarnaast zijn er de bovenbedoelde grootschalige bedrijven die, mede vanwege hun kapitaalintensieve karakter, in veel gevallen ter beurse zijn geroemd. Voor laagbetaalde arbeid is er doorgaans geen plaats, sterker: ondanks stijgende omzetten neemt de werkgelegenheid in deze bedrijven voortdurend af. Deze ondernemers lijken soms op oom Dagobert, trots als zij zijn om op de wereldmarkt een rol te kunnen spelen en in iedere gemeenschap op een groot aanzien te kunnen bogen. De associatie met de gierigheid van Oom Dagobert is doorgaans niet van toepassing. Wel zijn zij in de eerste plaats vermogensexploitanten: de beurskoers geeft hun een vrijwel dagelijkse beoordeling van hun prestaties.
- Ten slotte zijn er bedrijven die niet of nauwelijks produktvernieuwing kennen. Hier bevindt zich de meeste werkgelegenheid. Deels verzorgen zij taken die door andere bedrijven zijn uitbesteed. Veel van deze bedrijven zijn kleinschalig, arbeidsintensief en kennen een ondernemer die het bedrijf met zijn vermogen heeft gefinancierd. Deze bedrijvige lieden vormen de Kwiks, Kweks en Kwaks van de maatschappij. Arbeid is voor deze mensen belangrijker dan rendement.

Het is tegen deze achtergrond niet verwonderlijk dat de overheid vaak schijnbaar onsamenhangende adviezen krijgt. Ondernemingen uit de eerste categorie bepleiten met recht een beleid dat goed is voor de samenwerking met universiteiten, scholen, grote bedrijven en financiële instituten op regionaal niveau. De grootschalige productie-ondernemingen hebben meer belang bij lagere exploitatiekosten zoals lagere energielasten en lagere vennootschapsbelasting. On-

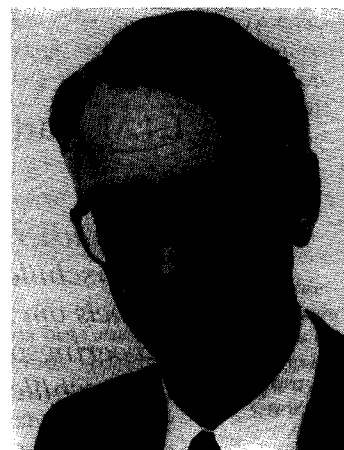
dernemingen in de derde categorie bepleiten voornamelijk vermindering van de loonkosten.

Behoort een gezamenlijke strategie van overheid en bedrijfsleven tot de mogelijkheden? Wij stellen vast dat ondernemers de instrumenten in handen hebben om de economie te vernieuwen, om internationaal te concurreren en om op duurzaamheidswensen in te spelen. Zij zijn de eerstaangewezenen om leiding te geven aan regionale clusterforming en daarmee aan de intensivering van de kennisuitwisseling tussen bedrijven en instellingen. Veel bedrijven hebben reeds

het voortouw genomen bij de invoering van kwaliteits-, arbo- en milieuzorg. De overheid op haar beurt is in staat om de arbeidsparticipatie te bevorderen, onder andere door loonkostenverlaging en deregulering waardoor ondernemende activiteiten in de arbeidsintensieve, relatief laagwaardige sectoren worden gestimuleerd. Tegelijkertijd daalt hierdoor de kostprijs van de produkten die aan de internationaal opererende bedrijven worden toegeleverd.

Intussen laat de duurzaamheidsdiscussie overheid noch bedrijfsleven onberoerd. De kleine high tech bedrijven zien vaak nieuwe kansen door het beschikbaar komen van duurzame technologie en spelen in op de nieuwe produkteisen met betrekking tot duurzaam consumeren. De grootschalige productiebedrijven bevorderen dat bij iedere investering gebruik wordt gemaakt van de laatste inzichten op het gebied van milieutechnologie. Ook houden zij bij hun vestigingsplaatskeuze rekening met veranderingen in de internationale arbeidsdeling die mede door de milieudiscussie worden beïnvloed. In de laagwaardige bedrijven ten slotte vinden nieuwe activiteiten plaats, onder andere door de vergrote belangstelling voor reparatie en recycling.

Indien bedrijfsleven en overheid hand-in-hand gaan, komt de economische discussie in het teken van de trojka die het bedrijfsleven 'participatie, innovatie en duurzaamheid' zou noemen. De overheid, of liever de politiek, zal zich in termen als 'leefbaarheid, uitdaging en vrede en gerechtigheid' uitdrukken. Het gevolg is een sterke toename van publiek/private initiatieven, die alleen succes hebben als de Willy Wortels, de Oom Dagoberts en de Kwiks, Kweks en Kwaks in hun maatschappelijke rol worden erkend¹.

W.J. de Ridder

1. Hierover gaat de Techno-marathon, een discussie gericht op de Nederlandse kansen en mogelijkheden in de wedloop van de technologie, met name in de sectoren agri-business, metaelektro, chemie, bouw, distributie en de informatie-industrie. De bijeenkomst vindt plaats op 30 en 31 mei te Den Haag, opgave voor kosteloze deelname: Stichting Maatschappij en Onderneming, tel. 070-3528505.